

Звіт
Державного департаменту
фінансового моніторингу

2004
Україна

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
1. Про Держфінмоніторинг України	4
1.1. Зміни в статусі Держфінмоніторингу України	4
1.2. Зміни в кадровому забезпеченні	4
1.3. Зміни в фінансуванні	5
1.4. Зміни в нормативно-правових актах з питань протидії відмиванню коштів	5
2. Статистика отриманих повідомлень	8
3. Аналіз інформації	14
3.1. Інструменти аналітиків	15
3.2. Схеми "відмивання"	15
3.2.1. Приклади виявлених схем відмивання	16
3.2.2. Типології	18
4. Розгляд правоохоронними органами узагальнених матеріалів	18
5. Міжнародні стосунки	20
5.1. Робота з міжнародними організаціями	20
5.1.1. Співробітництво з FATF	20
5.1.2. Співробітництво з Егмонтською Групою	20
5.1.3. Співробітництво з Радою Європи/Європейською Комісією	21
5.1.4. Інші міжнародні заходи	22
5.1.4.1. Надання технічної допомоги іншим ПФР	23
5.2. Обмін інформацією з ПФР	23
6. Розвиток ЄДІС	24
7. Держфінмоніторинг України як координатор	26
7.1. Взаємовідносини з регуляторами та іншими державними органами	27
7.2. Координація дій суб'єктів фінансового моніторингу	28
7.3. Діяльність міжвідомчої робочої групи	28
7.4. Методичне забезпечення, навчання суб'єктів фінансового моніторингу	29
8. Плани на 2005 рік, перспективи розвитку	29
Перелік скорочень	31

Шановні колеги!

Завершено другий рік активної роботи Держфінмоніторингу України.

Для Держфінмоніторингу звітний рік був періодом вдосконалення робочих процедур та активної роботи із виявлення можливих фактів відмивання коштів.

В минулому році ми зіткнулися з багатьма проблемами, які були успішно вирішені.

Даний звіт відображає результати діяльності Держфінмоніторингу України (підрозділу фінансової розвідки) протягом року. Ми отримуємо від різних фінансових посередників (банківської, страхової сфери, сфери цінних паперів тощо) інформацію про фінансові операції, які згідно законодавства є об'єктами фінансового моніторингу.

Держфінмоніторинг України працює у якості своєрідного фільтру, досліджуючи операції на наявність задіяних в них злочинних активів.

Адже самі по собі операції з "відмивання" знаходяться в межах правового поля, є звичайними фінансовими операціями, проблема полягає в можливості кримінального походження коштів.

Оскільки специфіка роботи підрозділу фінансової розвідки полягає в дослідженні фінансових операцій на предмет належності до відмивання та/або фінансування тероризму, запорукою адекватного та ефективного розслідування по таких справах є, зокрема, оперативний інформаційний обмін.

Ми відкриті до співробітництва з відповідними державними органами, які функціонують в сфері протидії відмиванню злочинних коштів та фінансуванню тероризму, як в Україні, так і за її межами. Держфінмоніторинг України налагодив конструктивну співпрацю з підрозділами фінансових розвідок багатьох країн, в рамках якої активно здійснюється взаємний обмін інформацією.

Питання протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму повсякчас нагострюють актуальність та масштабність на міжнародному рівні.

Державний комітет фінансового моніторингу і надалі послідовно, ефективно та наполегливо вживатиме вичерпних заходів на цьому шляху.

**Голова Державного комітету
фінансового моніторингу України**

Сергій Гуржій

1. Про Держфінмоніторинг України

1.1. Зміни в статусі Держфінмоніторингу України

Держфінмоніторинг України було утворено у складі Міністерства фінансів України як урядовий орган державного управління.

З 1 січня 2005 року Держфінмоніторинг України набуває статусу центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом.

Така зміна в забезпечить максимальну незалежність підрозділу фінансової розвідки (ПФР) України у прийнятті рішень.

Функції Держфінмоніторингу України залишаться без змін:

- участь у реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації злочинних коштів і фінансуванню тероризму;
- збирання, оброблення та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу;
- створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму (ЄДІС);
- налагодження співробітництва, взаємодії та інформаційного обміну з органами державної влади, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями в зазначеній сфері;
- забезпечення в установленому порядку представництва України в міжнародних організаціях з питань запобігання та протидії легалізації відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.

1.2. Зміни в кадровому забезпеченні

Затверджена штатна чисельність працівників Держфінмоніторингу України на 2004 рік складала **100 одиниць**. На кінець року **фактична** чисельність працівників Держфінмоніторингу досягла **95 одиниць**. Зокрема кількість аналітиків в ПФР України збільшилась з 14 до 26.

Середній вік працівників Держфінмоніторингу України - 32 роки.

Кадровий склад Держфінмоніторингу України сформовано з висококваліфікованих фахівців. Керівники Держфінмоніторингу України мають державні нагороди (медалі та інші відзнаки, зокрема з них: двоє - "Заслужений економіст України", один - "Заслужений юрист України").

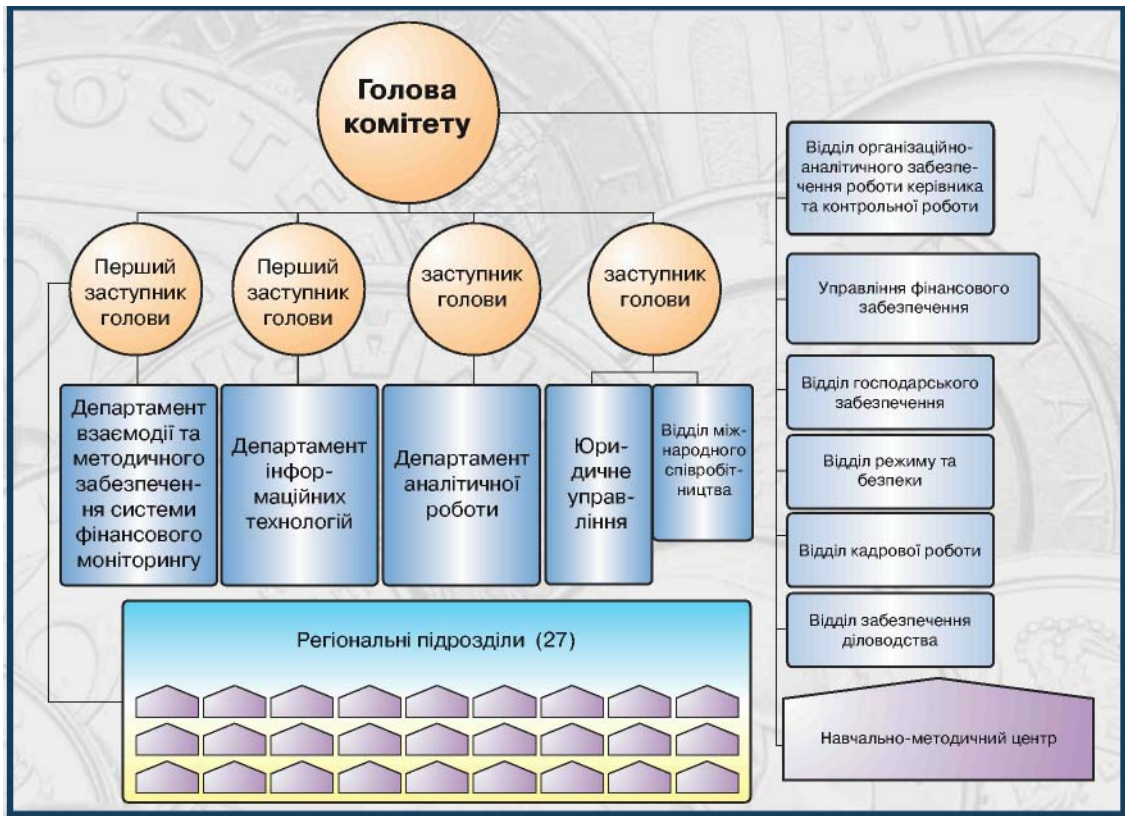
Призначення осіб для роботи в Держфінмоніторингу України здійснюється шляхом конкурсного відбору. Інформація про конкурс на заміщення вакантних посад та його умови щомісячно друкуються в засобах масової інформації.

З метою залучення на державну службу молоді, 6 випускників вищих учбових закладів освіти були призначені на державну службу до Держфінмоніторингу України.

З урахуванням підвищення статусу Держфінмоніторингу України, Урядом України прийнято рішення щодо створення структурних підрозділів Держфінмоніторингу у регіонах та збільшення чисельності його штату.

Затверджена штатна чисельність працівників Держфінмоніторингу України на 2005 рік - **338 одиниць**, в тому числі регіональні підрозділи **164 одиниці**.

Після зміни статусу Держфінмоніторингу України структура новоствореного комітету набуває такого вигляду:

1.3. Зміни в фінансуванні

Фінансування видатків Держфінмоніторингу України в 2004 році здійснювалося Міністерством фінансів України з державного бюджету в межах затверджених бюджетних асигнувань, передбачених кошторисом.

У 2004 році згідно із затвердженим кошторисом Держфінмоніторингу України, з державного бюджету були виділені асигнування в сумі **45 567,6 тис. грн.**, які були використані на:

- виплату заробітної плати та нарахувань на неї (3 549,0 тис. грн.);
- оплату комунальних послуг та енергоносіїв (90,4 тис. грн.);
- оплату видатків, пов'язаних зі створенням та функціонуванням ЄДІС (22 178,2 тис. грн., в тому числі на обладнання та програмне забезпечення - 14 133,5 тис. грн.; на розробки - 8 044,7 тис. грн.);
- інші видатки для забезпечення діяльності та функціонування інформаційно-аналітичної системи Держфінмоніторингу України (4 750 тис. грн.);
- видатки на здійснення капітального ремонту будинку, в якому розташовуватиметься Держфінмоніторинг України з 2005 року (15 000 тис. грн.)

1.4. Зміни в нормативно-правових актах з питань протидії відмиванню коштів

Протягом 2004 року Держфінмоніторингом України було проведено активну роботу з удосконалення нормативно-правової бази, якою регулюються правовідносини в сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, зокрема щодо здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Протягом звітнього року з питань фінансового моніторингу було прийнято, зокрема, 4 Укази Президента України, 1 спільна постанова Кабінету Міністрів України та Національного банку України, 8 постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, 2 накази Держфінмоніторингу України, основними з яких є наступні:

- **Січень**

16 січня 2004 року спільною постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України № 45 затверджено **Програму протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на 2004 рік**. Основною метою Програми є забезпечення реалізації Сорока рекомендацій FATF, вжиття заходів для подальшого вдосконалення системи протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму.

- **Березень**

31 березня 2004 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 206 598 "Про внесення зміни у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 419" відповідно до рішення FATF з **переліку країн (територій), які не беруть участі в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму**, виключено Єгипет.

- **Травень**

Держфінмоніторингом України підготовлено та Урядом України внесено до Верховної Ради України проект Закону України "Про внесення зміни до статті 4 Закону України **"Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом"**, яким передбачалась зміна статусу Держфінмоніторингу України шляхом перетворення його з урядового органу державного управління на центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом. Зазначений Закон прийнято Верховною Радою України 18 травня 2004 року № 1726.

- **Липень**

Наказом Держфінмоніторингу України від 19 липня 2004 року № 73 внесено зміни до **Вимог до організації фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму**, затверджених наказом Держфінмоніторингу України від 24 квітня 2003 року № 40. Зазначені зміни спрямовані на регулювання правовідносин, пов'язаних із проведенням фінансового моніторингу у відокремлених підрозділах суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

- **Серпень**

10 серпня 2004 року Кабінетом Міністрів України видано постанову № 1010 **"Про внесення зміни до пункту 4 Порядку реєстрації фінансових операцій суб'єктами первинного фінансового моніторингу"**, якою уточнено строки, встановлені для виявлення суб'єктами первинного фінансового моніторингу фінансових операцій, що відповідно до статей 11 та 12 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" підлягають фінансовому моніторингу.

25 серпня 2004 року Кабінетом Міністрів України видано постанову № 1081 **"Про деякі питання Державного департаменту фінансового моніторингу"**, якою передбачено створення структурних підрозділів Держфінмоніторингу України у регіонах та збільшено граничну чисельність працівників Департаменту для забезпечення функціонування відповідних підрозділів.

25 серпня 2004 року Кабінетом Міністрів України видано розпорядження № 598 "Про внесення зміни у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 419". Цим розпорядженням відповідно до рішення FATF з **переліку країн (територій), які не беруть участі в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму**, виключено Гватемалу.

- **Вересень**

Згідно із постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 року № 1250 утворено **Координаційну раду з питань функціонування Єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму**. Основним завданням Ради є координація діяльності органів виконавчої влади з питань функціонування ЄДІС. З метою реалізації прийнятих до базового Закону змін 28 вересня 2004 року Президентом України видано Указ за № 1144 **"Про Державний комітет фінансового моніторингу України"**, відповідно до якого на базі Держфінмоніторингу України утворено Державний комітет фінансового моніторингу України як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом.

28 вересня 2004 року Держфінмоніторингом України видано наказ № 122 **"Про запровадження подання інформації в електронному вигляді суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками"**. Цей наказ спрямований на врегулювання порядку подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Держфінмоніторингу України інформації в електронному вигляді на виконання вимог статей 11 та 12 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом". Зазначеним наказом затверджено Порядок присвоєння ідентифікатора суб'єктам первинного фінансового моніторингу для подання інформації Держфінмоніторингу України та Склад реквізитів та структури файлів інформаційного обміну між Держфінмоніторингом України та суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками.

30 вересня 2004 року Указом Президентом України № 1156 **"Про участь України в Євразійській групі з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму"** Держфінмоніторинг України визначено відповідальним за співробітництво та представлення інтересів України в новоствореній Євразійській групі з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ЄАГ).

- **Жовтень**

На виконання Указу Президента України від 28 вересня 2004 року № 1144 Кабінетом Міністрів України видано постанову від 28 жовтня № 1460 "Про організаційні заходи щодо ліквідації Державного департаменту фінансового моніторингу", якою врегульовано правовідносини щодо ліквідації Департаменту та утворення на його базі Комітету.

- **Листопад**

З метою приведення базового Закону у відповідність із положеннями Сорока рекомендацій FATF Держфінмоніторингом України розроблений, погоджений із зацікавленими органами та схвалений Кабінетом Міністрів України проект Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму" 9 листопада 2004 року законопроект зареєстрований у Верховній Раді України за № 6319.

Зазначеним проектом передбачається:

- розширити перелік суб'єктів первинного фінансового моніторингу за рахунок включення до такого переліку представників не фінансових занять та професій (торговців нерухомістю, аудиторів, нотаріусів, адвокатів);
- вдосконалити порядок проведення ідентифікації учасників фінансових операцій з метою недопущення легалізації кримінальних доходів;
- надати право Держфінмоніторингу України та суб'єктам первинного фінансового моніторингу зупиняти проведення фінансових операцій у разі виникнення мотивованої підозри стосовно того, що вони можуть бути пов'язані з відмиванням коштів або фінансуванням тероризму;

- внести зміни та доповнення до Кримінального кодексу України щодо зниження порогу предикатних злочинів з трьох до двох років та посилення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму.

17 листопада 2004 року постановою Кабінету Міністрів України № 1548 внесено зміни до Порядку проведення внутрішнього фінансового моніторингу суб'єктами господарювання, що провадять господарську діяльність з організації та утримання казино, інших гральних закладів, і ломбардами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 року № 1800. Зазначеними змінами було уточнено строки, встановлені для виявлення суб'єктами первинного фінансового моніторингу фінансових операцій, що відповідно до статей 11 та 12 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" підлягають фінансовому моніторингу.

• Грудень

13 грудня 2004 року Кабінетом Міністрів України видано розпорядження № 899 "Про утворення Навчально-методичного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму". Згідно з вказаним розпорядженням при Держфінмоніторингу України передбачено створення Навчально-методичного центру. Основним завданням Центру визначено перепідготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу в сфері запобігання та протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, забезпечення єдиного підходу до перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів суб'єктів державного фінансового моніторингу, правоохоронних та судових органів, представників суб'єктів первинного фінансового моніторингу, відповідальних за його проведення, а також представників іноземних держав та міжнародних організацій.

24 грудня 2004 року Указом Президентом України № 1527 затверджено Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України.

2. Статистика отриманих повідомлень

Щодня Держфінмоніторинг України одержує від фінансових посередників близько 3 тис. повідомлень, у тому числі щодо операцій:

- з готівкою;
- з цінними паперами на пред'явника;
- з використанням "смерфінгу";
- з офшорними зонами;
- інші.

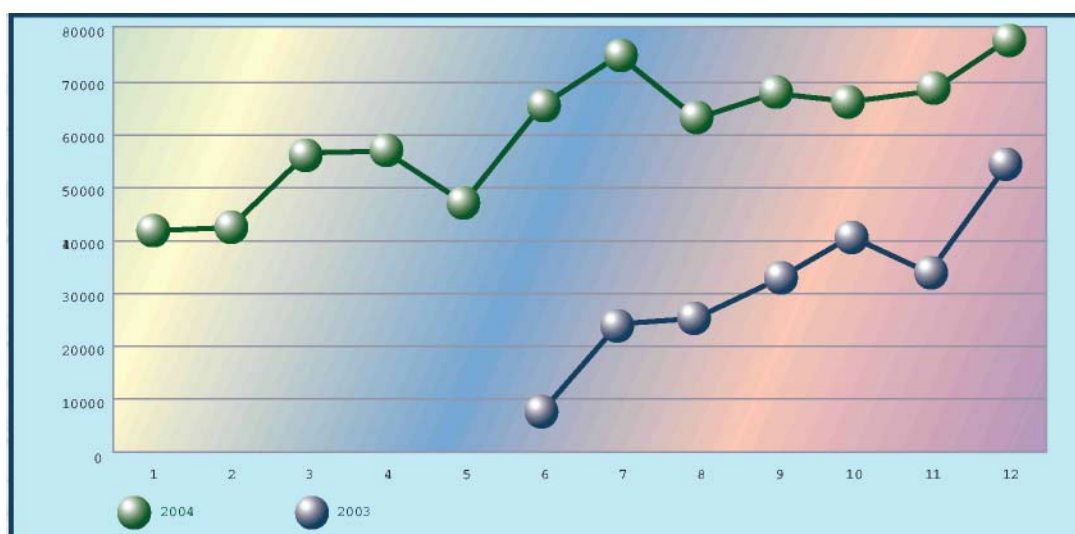
За 2004 рік Держфінмоніторингом України від фінансових посередників прийнято **725 959 повідомлень** про фінансові операції.

Аналіз статистики повідомлень від фінансових посередників про підозрілі фінансові операції свідчить про збільшення у звітному році середньомісячної кількості повідомлень про сумнівні операції (60496) у порівнянні з середньомісячною кількістю повідомлень 2003 року (36276) приблизно у 1,6 рази.

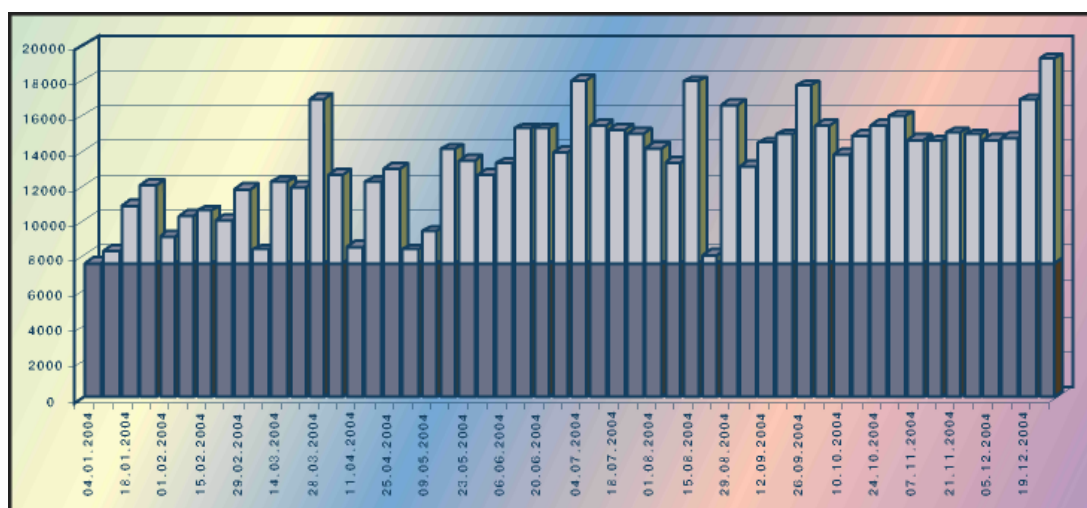
Тенденція зростання кількості наданих повідомлень про сумнівні фінансові операції відображає активізацію роботи фінансового сектору у напрямку боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму.

Щомісячна динаміка повідомлень про фінансові операції, взятих на облік в 2003-2004 роках

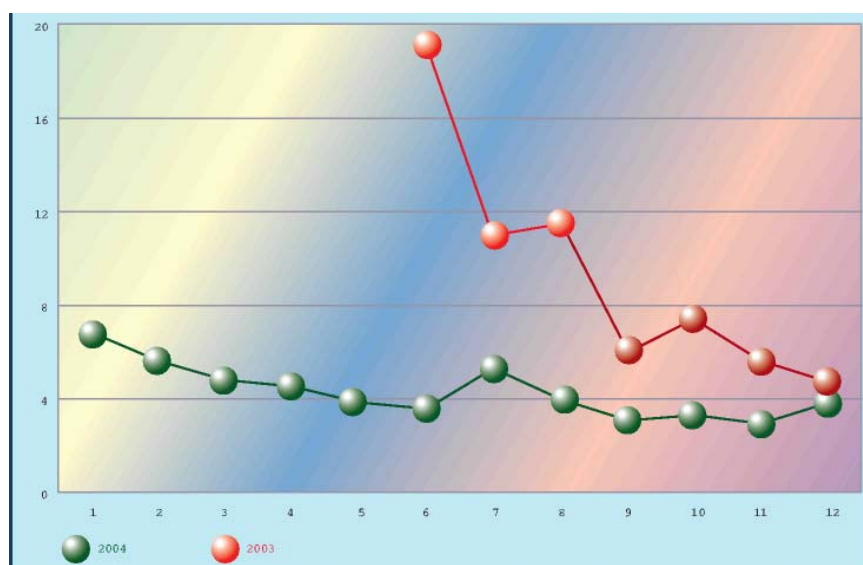

Аналогічно, щотижнева динаміка повідомлень про фінансові операції, взятих на облік за період з 01.01.2004 по 31.12.2004 свідчить про нарощування протягом року обсягів інформування Держфінмоніторингу України суб'єктами фінансового моніторингу.

Схожа тенденція сформувалася стосовно скорочення питомої ваги помилок у повідомленнях. Середня питома вага таких повідомлень у 2004 році різко скоротилася у порівнянні з 2003 роком, що свідчить про підвищення якості інформування Держфінмоніторингу України суб'єктами первинного фінансового моніторингу (фінансовими посередниками). Зокрема це досягнуто завдяки удосконаленню рівня їх методологічного забезпечення.

Щомісячна динаміка отриманих повідомлень про фінансові операції з помилками за 2003 - 2004 роки

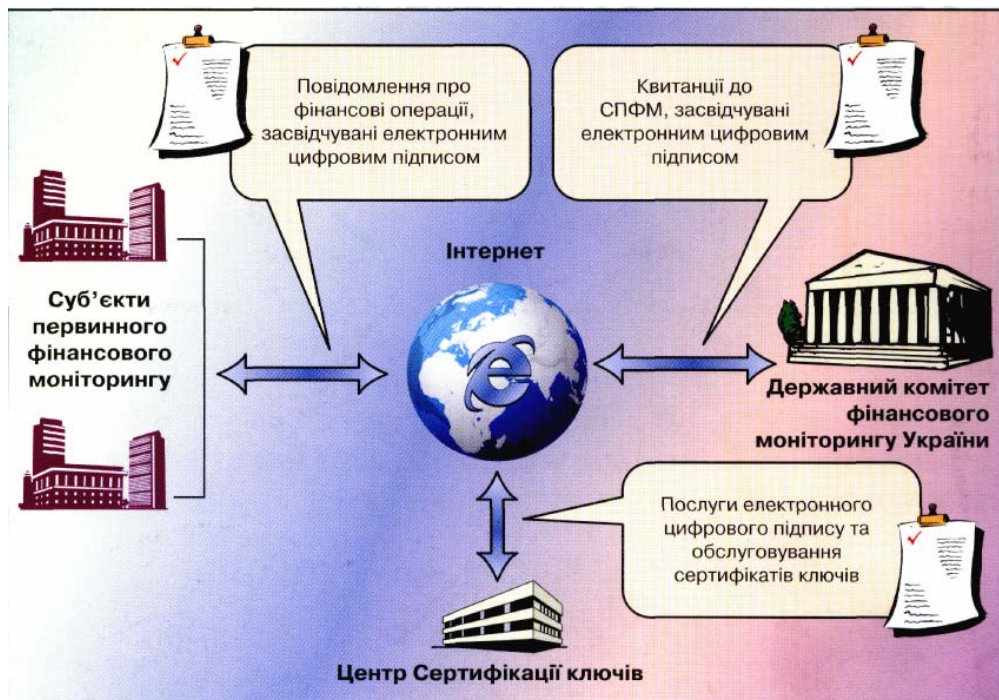
Щомісячна динаміка отриманих з помилками повідомлень про фінансові операції від банківських установ за період з 01.01.2004 по 31.12.2004 свідчить про подальше скорочення повідомлень з помилками.

Між суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банківськими установами, та Держфінмоніторингом України у 2004 році розроблено та впроваджено технологію електронної взаємодії щодо надання повідомлень про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу. Загальні принципи якої ґрунтуються на:

- використанні електронного документообігу із висуванням підвищених вимог до захисту інформації;
- визначенні центра сертифікації ключів, який відповідає вимогам нормативно-правових актів в сфері захисту інформації, що висуваються до акредитованих центрів сертифікації ключів;
- отриманні ідентифікатора для подання інформації в електронному вигляді;
- укладанні договору про визнання електронного цифрового підпису;
- впровадженні програмного забезпечення для електронної взаємодії.

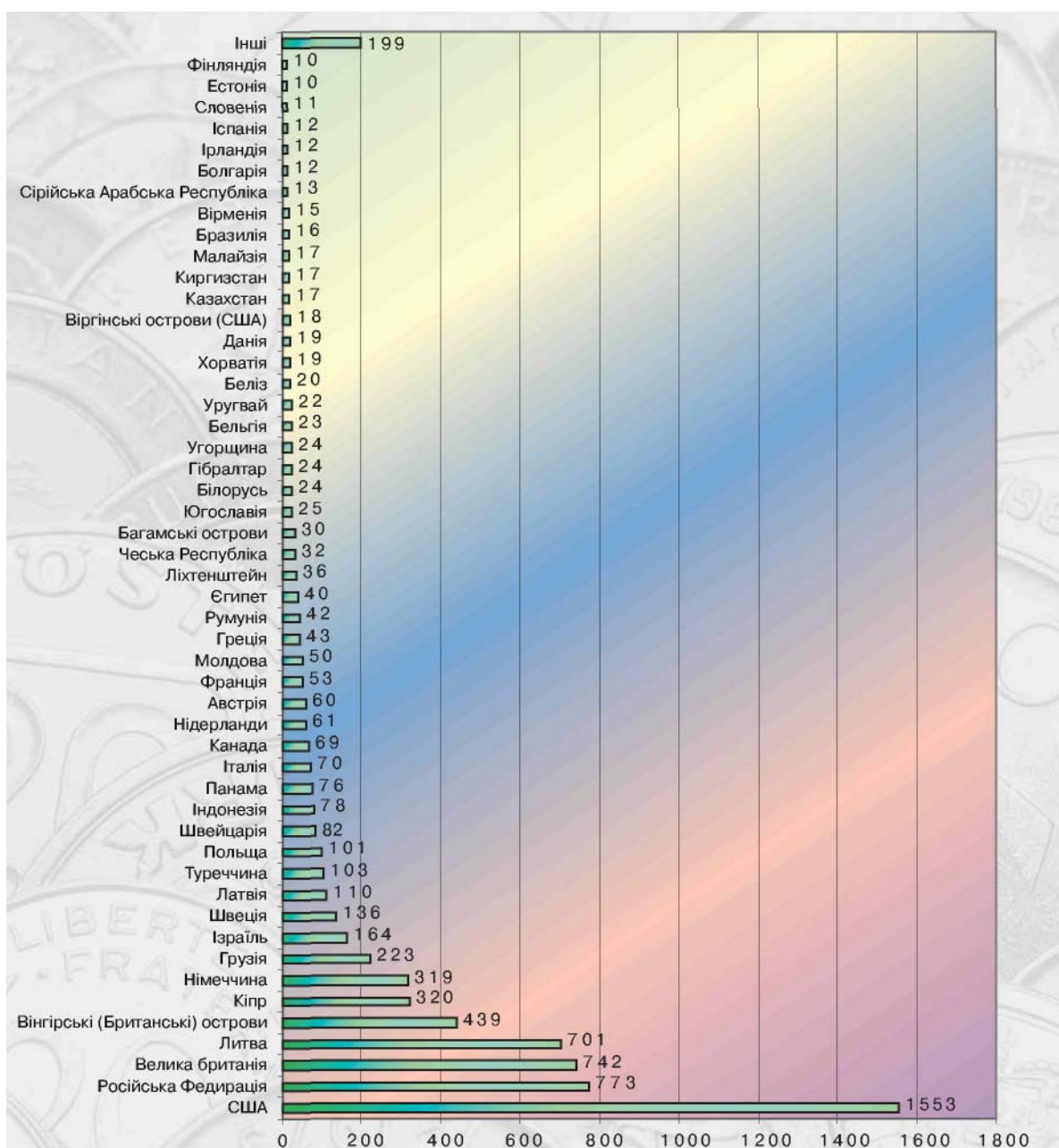
Результати випробувань програмних, технічних та організаційних засобів, що забезпечують виконання всіх вимог технології електронної взаємодії, дають всі підстави стверджувати про підвищення ефективності та оперативності обробки повідомлень про фінансові операції.

Схема Електронної взаємодії з СПФМ, які не є банківськими установами

Статистика виявлення сумнівних операцій в розрізі країн резидентів, задіяних в їх проведенні, свідчить, що найчастіше проведення таких операцій здійснювалося за участю США, Російської Федерації, Великої Британії, Литви, Британських Віргінських островів, Кіпру, Німеччини, Грузії, Ізраїлю, Швеції, Латвії, Туреччини, Польщі тощо.

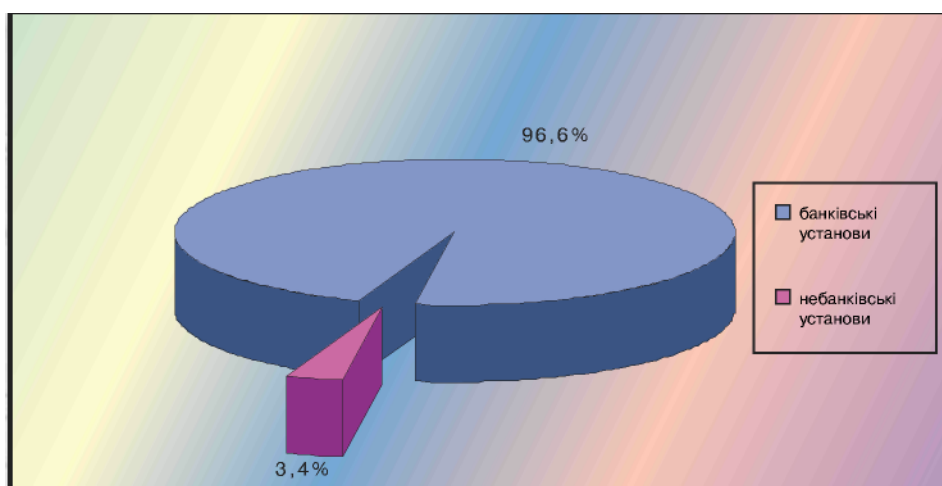
Кількість фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, з резидентами інших країн в 2004 році

Що стосується структури звітування в Україні в розрізі видів фінансових посередників, то найбільш активними є банківські установи, які надсилають основну частину повідомлень про підозрілі фінансові операції - 700 986 повідомлень (або 96,6% від загальної кількості повідомлень). Всі повідомлення від банківських установ надходять в електронному вигляді по електронній пошті каналами Національного банку України. Від небанківських фінансових установ надійшло **24 973** повідомлення (3,4% від загальної кількості; усе на паперових носіях).

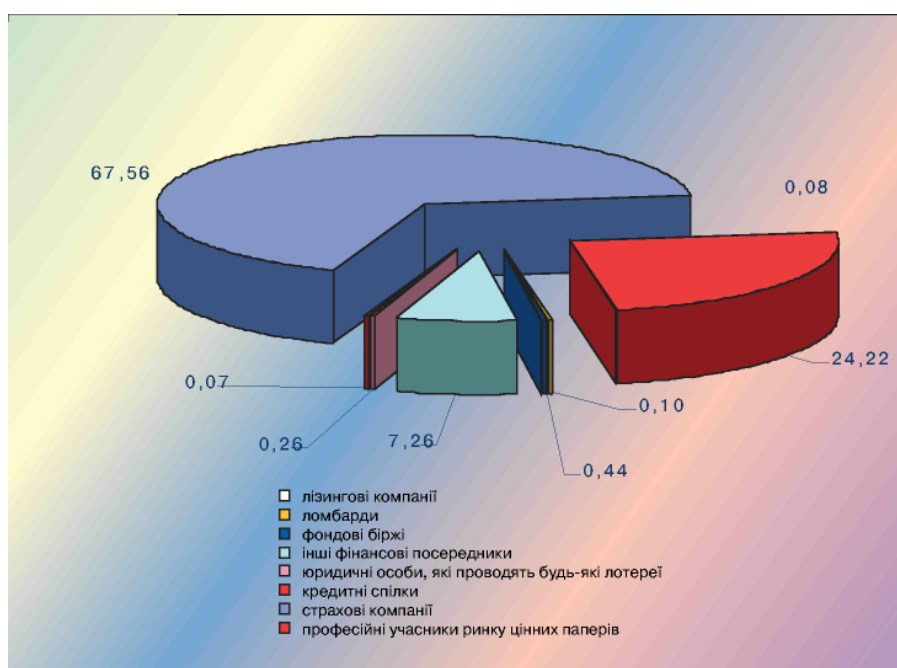

Кількість повідомлень в розрізі банківських та небанківських установ в 2004 році

Серед небанківських фінансових посередників найактивнішим у поданні повідомлень є страховий сектор. Питома вага їх повідомлень склала 67,6 %.

Питома вага повідомлень за видами суб'єктів небанківського фінансового сектору, що подали повідомлення в 2004 році

Вид фінансового посередника	Кількість фінансових посередників, які звітували	Отримано повідомлень
банки	160	700986
страхові компанії	372	16873
професійні учасники ринку цінних паперів	1394	6049
лізингові компанії	30	20
кредитні спілки	1094	17
ломбарди	234	442
фондові біржі	10	111
юридичні особи, які провадять будь-які лотереї	3	66
інші фінансові посередники	49	1395

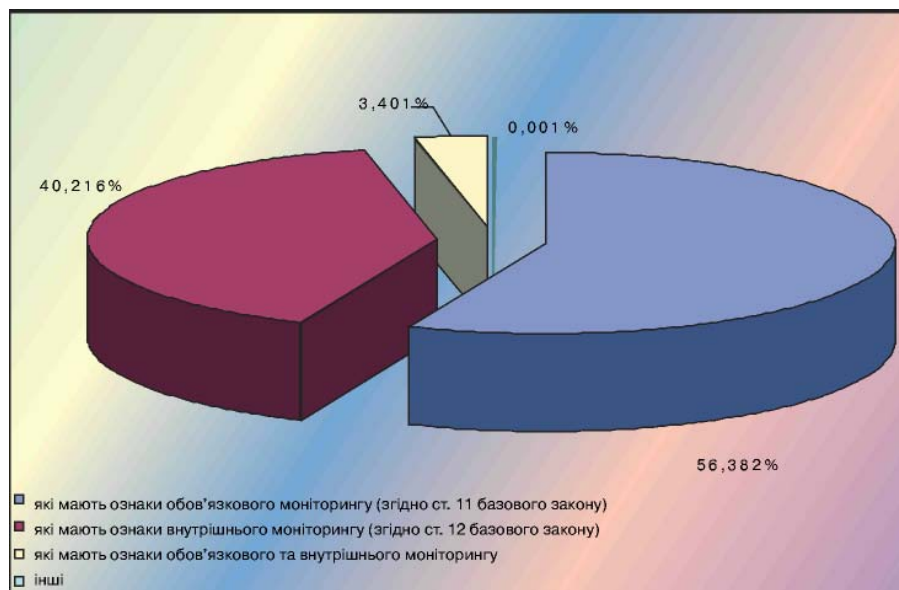
3. Аналіз інформації

До сховища для подальшого аналізу в звітному році занесено **695 858** повідомлень про фінансові операції, в тому числі від банківських установ - 677 246, від небанківських - 18612.

Розподіл прийнятих в звітному році повідомлень в розрізі ознак фінансового моніторингу має такий вигляд:

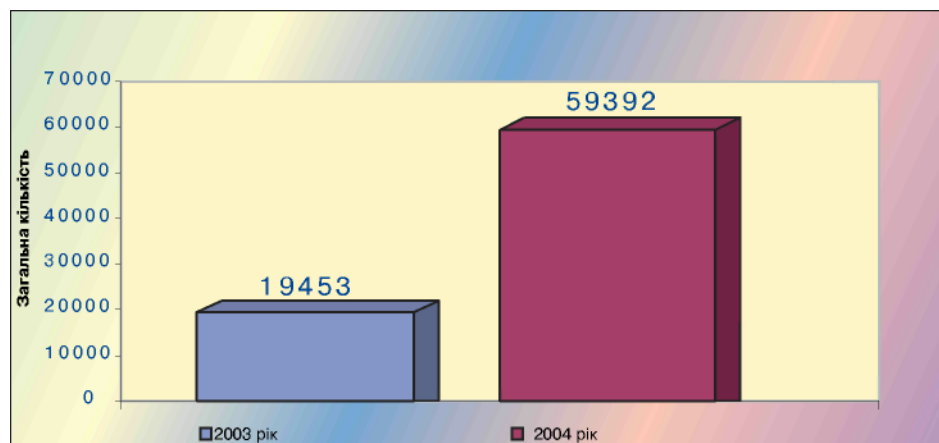
- з ознаками обов'язкового моніторингу - 56,382%;
- з ознаками внутрішнього моніторингу - 40,216%;
- з ознаками обов'язкового та внутрішнього моніторингу - 3,402%;
- інші - 0,001%.

Розподіл повідомлень за ознаками фінансового моніторингу в 2004 році

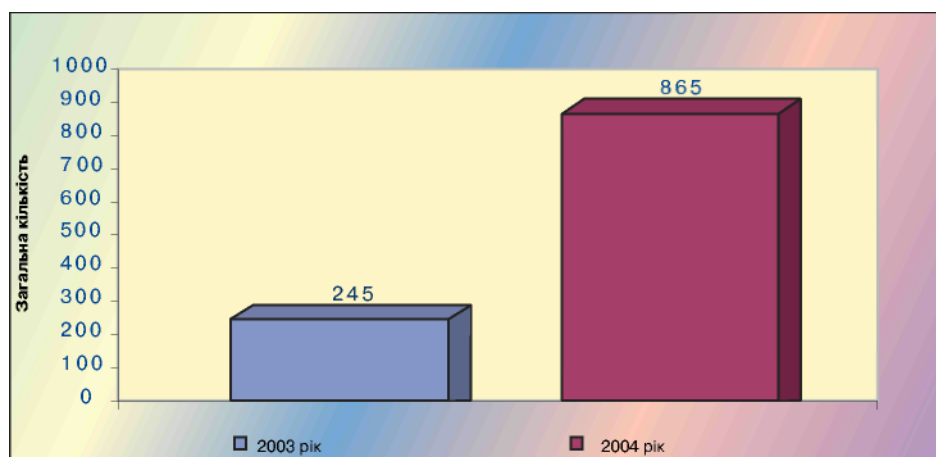
Для аналізу було **відібрано 59 392** повідомлення, що стали базою для формування **865** досьє.

Статистика відбору операцій для активного аналізу в 2003-2004 роках

Статистика сформованих досьє в 2003-2004 роках

- впроваджено особливий порядок обробки повідомлень про фінансування тероризму;
  - проведено наукове дослідження алгоритмів визначення зв'язків між учасниками фінансових операцій;
  - почато впровадження програмного продукту Blaze Advisor для забезпечення автоматизованого відбору для аналізу повідомлень про фінансові операції, який, зокрема, використовується великими комерційними банками для оцінки ризиків шахрайства клієнтів. (Зазначений відбір здійснюється з використанням методів нечіткої логіки).
- З урахуванням специфіки діяльності небанківських фінансових установ, окремо для них було розроблено програмне забезпечення автоматизованої обробки інформації на паперових носіях. Після обробки повідомлень на паперових носіях суб'єктові первинного фінансового моніторингу відправляються квитанції про узяття або відмову від узяття інформації на облік.

3.1. Інструменти аналітиків

Джерела вхідної інформації для аналізу:

- від суб'єктів фінансового моніторингу (у вигляді повідомлень про операції клієнтів та додаткової інформації);
- від правоохоронних органів;
- від регуляторів та інших державних органів (інформація про дотримання фінансовими посередниками вимог законодавства);
- від фінансових розвідок інших країн;
- з відкритих джерел (головним чином, Інтернет, комерційні бази даних, такі як D&B, World Check).

В ході роботи аналітиками використовуються такі інструменти:

- засоби OLAP (побудова звітів в MicroStrategy, швидкий аналіз та перегляд);
- візуалізація зв'язків (аналіз схем фінансових операцій в 12);
- формування власних "чорних списків";
- побудова складних запитів до бази даних;
- побудова власних правил на основі нечіткої логіки (ускладнені запити на основі декількох неформальних критеріїв).

3.2. Схеми "відмивання"

Головним чином, підґрунтя для виникнення підозр у відмиванні коштів виникало у ПФР України за наступними обставинами:

- зв'язок учасників операцій з кримінальними угрупованнями;

- використання підроблених / втрачених паспортів та інших документів;
  - значні операції з готівкою осіб з дуже незначними легальними доходами;
  - шахрайське отримання коштів з Державного бюджету ("карусельні" схеми з ПДВ тощо);
  - переказ коштів на рахунки фірм - нерезидентів, яким скасовано реєстрацію;
  - заплутані операції без економічного сенсу (або відверто збиткові);
  - структуровані платежі ("дроблення");
  - операції з "сміттєвими" акціями (купівля за 1 \$, продаж - за мільйон).
- Відповідно, до найпоширеніших схем відмивання коштів в Україні належать:
- операції із цінними паперами;
  - операції з банківськими металами;
  - операції з нерухомістю;
  - операції з використанням підроблених або загублених/украдених документів;
  - операції з використанням грошей, украдених з бюджету.

3.2.1. Приклади виявлених схем відмивання

“Карусельне шахрайство” з метою відшкодування ПДВ.

Відмивання коштів здійснювалось шляхом фіктивного експорту-імпорту продукції за участю групи українських підприємств та фірм-нерезидентів.

1. Отримана фірмою нерезидентом А сума коштів повертається в Україну під виглядом оплати за високоякісні сплави, експортовані іншим українським підприємством В. Кошти нелегального походження набувають законного вигляду розрахунків за покупку. Одночасно відбувається відшкодування ПДВ з бюджету. Фактично українське підприємство В здійснювало експорт значно дешевшого товару (металевого брухту) фірмі нерезиденту для утилізації.

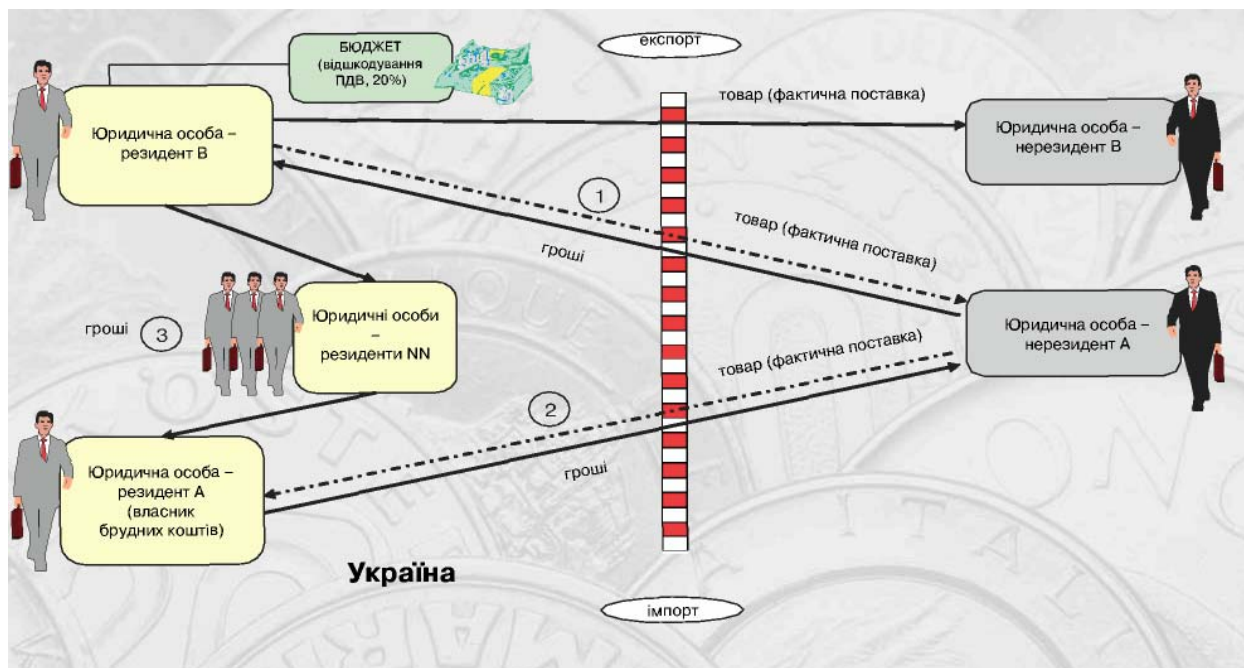
2. Українське підприємство А "купує" у підприємства - нерезидента А товар та сплачує йому за поставку певну суму коштів. Гроші перераховуються, але фактично рух товару не відбувається. Операція здійснюється завдяки фальсифікації звітності (вантажно-митної декларації).

3. Гроші обертаються через ряд українських фірм та як цілком легальні повертаються до підприємства А.

В подальшому зазначена схема може повторюватись багато разів, звідки і назва схеми - "карусельне шахрайство".

Загалом в схемі було задіяно 5 фірм-нерезидентів; серед українських підприємств: 8 при здійсненні експорту та більше 20 при здійсненні імпорту. Фірми-нерезиденти (з США та Англії) були зареєстровані в офшорних зонах, а їх рахунки знаходились в Латвії.

Схема 1. „Карусельне шахрайство” з метою відшкодування ПДВ

Відмивання коштів з використанням векселів

1. Власник "брудних" коштів - N - виписує юридичній особі -резиденту А векселі в якості розрахунку за товари.

2. Юридична особа - резидент А передає векселі юридичній особі - резиденту В у якості погашення кредиту чи повернення фінансової допомоги.

3. Юридична особа - резидент В укладає з Торговцем цінним паперами договір комісії про продаж векселів від імені та за рахунок комітента. Торговець продає векселі фізичній особі -резиденту за ціною майже в 4000 разів меншою від номінальної. (Рахунок вищезазначеної фізичної особи був відкритий з використанням втраченого паспорту).

4. Фізична особа - резидент пред'являє векселі N для погашення. Отримані кошти, вона негайно знімаються готівкою.

5. Юридична особа - нерезидент А укладає з юридичною особою - нерезидентом С договір купівлі-продажу с/г техніки. Поручителем за виконання боржником (юридичною особою - нерезидентом А) своїх зобов'язань виступає власник брудних коштів, юридична особа - нерезидент А уклала договір про намір купівлі-продажу с/г техніки.

6. Юридична особа - нерезидент В вносить кошти у статутний фонд N (сума інвестицій у статутний фонд N дорівнює сумі контракту купівлі-продажу між юридичними особами нерезидентами А та С).

7. N за допомогою однієї зі свої підконтрольних фірм на території України передає векселі юридичній особі - нерезиденту А на суму, яка є такою ж як і сума інвестицій юридичної особи -нерезидентом В у статутний фонд N. Через деякий проміжок часу юридична особа - нерезидент А передає N ці векселі.

8. N перераховує юридичній особі - нерезиденту С гроші згідно договору поруки із юридичною особою - нерезидентом А, яка, в свою чергу, не поставляє N с/г техніку згідно договору про намір купівлі-продажу.

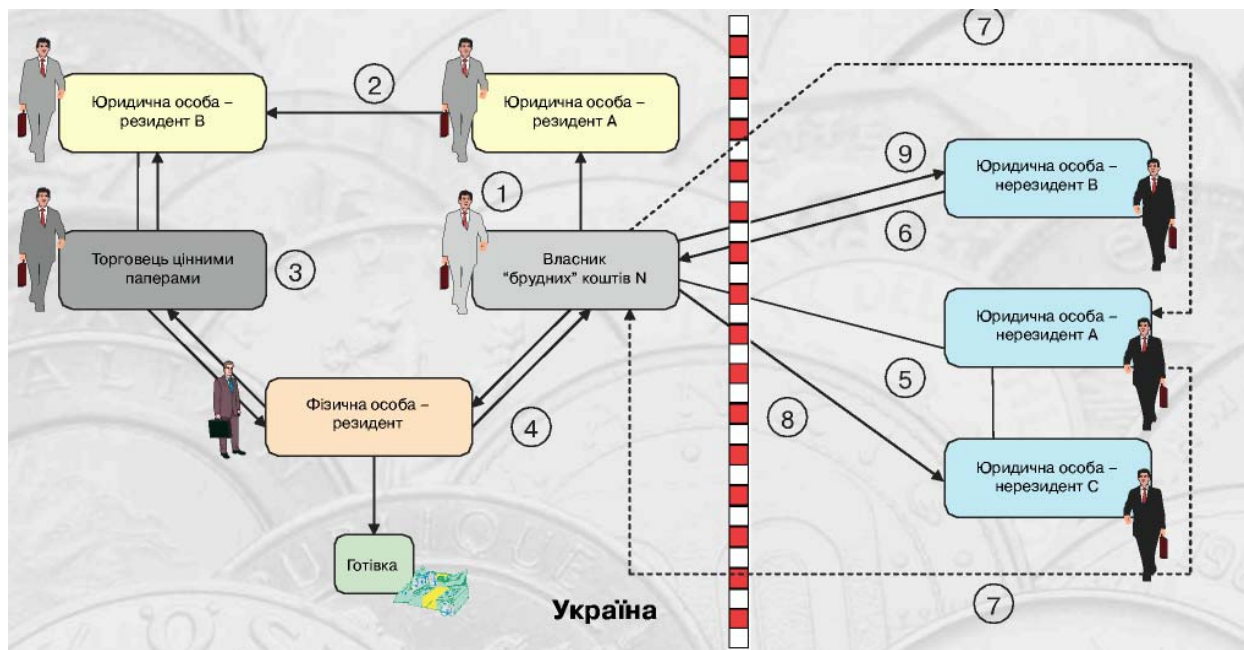
9. У зв'язку з ліквідацією власної компанії N повертає іноземні інвестиції юридичній особі - нерезиденту В.

В зазначеній схемі були задіяні:

- 9 фізичних осіб - резидентів, які знімали готівку на території України;
- 8 юридичних осіб - резидентів, підконтрольних власнику брудних коштів;

- більше 50 "транзитних" компаній, через які проводилася "прокачка" коштів від власника брудних коштів до юридичних осіб - нерезидентів;
- 3 компанії - нерезиденти (американська, бельгійська та британська), зареєстровані в офшорних зонах.

Схема 2. Відмивання коштів з використанням векселів

3.2.2. Типології

У 2004 році ПФР України разом з правоохоронними органами та органами регулювання й нагляду на підставі власних досліджень, практики наглядової та правоохоронної діяльності і міжнародного досвіду розроблено типології відмивання коштів.

Типології включають в себе 27 типових схем легалізації злочинних коштів, а також містять методи виявлення та протидії таким схемам.

Розроблені типології призначені для використання як ПФР України, так і правоохоронними органами та фінансовими установами.

4. Розгляд правоохоронними органами узагальнених матеріалів

Держфінмоніторингом України щомісячно проводиться звірка з правоохоронними органами щодо результатів розгляду узагальнених матеріалів, за результатами якої складаються акти звірок. Також, правоохоронні органи надають Держфінмоніторингу України додаткову інформацію (про прийняті рішення по узагальненим матеріалам). Щодо узагальнених матеріалів ведуться картки обліку та статистичні форми.

У 2004 році Держфінмоніторингом України направлено до правоохоронних органів **164 узагальнені матеріали, з них до:**

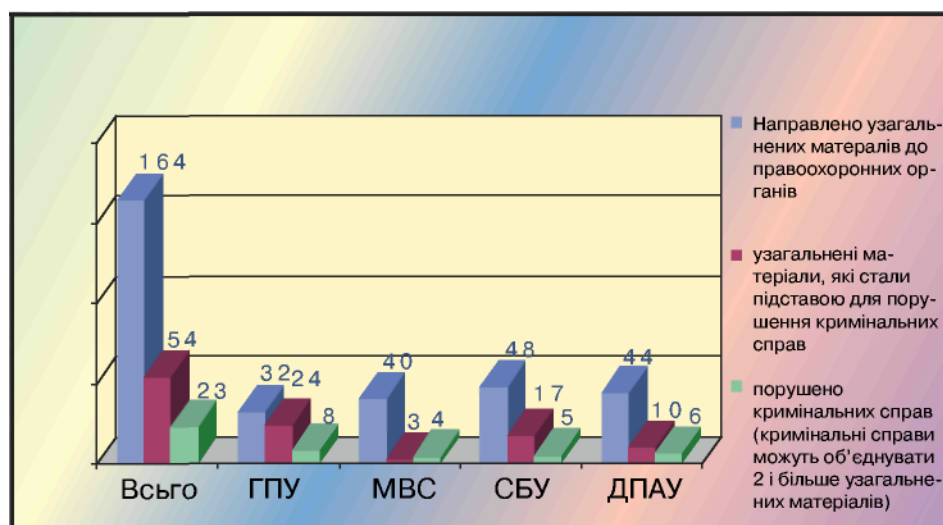
- Генеральної прокуратури України - 32,
- Міністерства внутрішніх справ України - 40,
- Служби безпеки України - 48,
- Державної податкової адміністрації України - 44.

Ці узагальнені матеріали підготовлено на основі 20 929 повідомлень фінансових посередників про сумнівні фінансові операції, з яких 6 узагальнених матеріалів щодо фінансових операцій, пов'язаних з підозрою у фінансуванні тероризму.

54 узагальнених матеріалів (або близько 33%) стали підставою для порушення 23 кримінальних справ, три з яких направлено до суду. Інші кримінальні справи знаходяться на стадії досудового слідства.

Показник	Всього	ГПУ	МВС	СБУ	ДПАУ
Надано узагальнених матеріалів	164	32	40	48	44
Узагальнені матеріали, за якими порушено кримінальні справи	54	24	3	17	10
/% співвідношення/	32,9	75,0	7,5	35,4	22,7
Узагальнені матеріали, за якими відмовлено в порушенні кримінальних справ	13	4	5	0	4
Узагальнені матеріали, за якими проводиться перевірка	97	4	32	31	30
Кількість порушених кримінальних справ за наданими узагальненими матеріалами	23	8	4	5	6
Направлено до суду	3	1	1	0	1

Розгляд узагальнених матеріалів правоохоронними органами в 2004 році

На сьогодні в Україні слідча та судова практика із застосування статті 209¹ Кримінального кодексу України є невеликою. Але вже є перші приклад.

Прокуратурою Донецької області порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209 Кримінального кодексу України. Після проведення досудового слідства справу було направлено прокуратурою до суду.

В ході судового розгляду Ворошилівським районним судом м. Донецька встановлено, що відповідальним працівником - директором суб'єкта первинного фінансового моніторингу, який є професійним учасником ринку цінних паперів, повторно не надано до Держфінмоніторингу України повідомлення про фінансові операції, які згідно з статтею 11 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів,

одержаних злочинним шляхом" підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу та проводились на загальну суму близько 15,5 млн. грн.

Судом винесено вирок, яким відповідального працівника засуджено до 1 року позбавлення волі з позбавленням права займати керівні посади у сфері фінансової діяльності строком на 2 роки та на підставі ст. 75 КК України звільнено від відбування покарання з випробуванням на 1 рік.

5. Міжнародні стосунки

5.1. Робота з міжнародними організаціями

Особливу увагу в своїй діяльності Держфінмоніторинг України приділяє міжнародному співробітництву.

Протягом 2004 року Держфінмоніторинг України активно співпрацював з міжнародними установами та організаціями, які працюють в сфері протидії відмиванню коштів. Це зокрема:

- Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF);
- Спеціальний комітет експертів Ради Європи з взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL);
- Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки;
- Рада Європи/ Європейська комісія;
- Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD);
- Світовий банк.

Поряд з іншими заходами Держфінмоніторинг України в звітному році взяв участь у проведенні більше 20 міжнародних семінарів, конференцій і форумів.

5.1.1. Співробітництво з FATF

В січні 2004 року відбувся візит експертної місії FATF в Україну. Відповідно до існуючих процедур, основною метою візиту експертної місії було ознайомлення з національною системою боротьби з відмиванням кримінальних доходів та фінансуванням тероризму, а також станом та результатами проведеної роботи по імplementації вимог і стандартів FATF в законодавство України.

В рамках програми співробітництва з FATF делегація України взяла участь у Пленарному засіданні FATF, що проходило у лютому 2004 року в м. Париж, Франція.

Рішення FATF про виключення України з переліку країн і територій, які не співпрацюють у сфері боротьби з відмиванням доходів, здобутих злочинним шляхом, стало підтвердженням визнання України як держави, що активно здійснює розбудову національної системи боротьби з легалізацією кримінальних доходів.

Крім того, у грудні Держфінмоніторингом України прийнято участь у спільному засіданні FATF та MONEYVAL з типологій відмивання коштів, що відбулось в м. Москва, Росія. Метою засідання була зустріч експертів та посадовців для обговорення роботи проекту з питань типологій з лютого 2004 року, а також розробки типологій із зазначеного питання.

5.1.2. Співробітництво з Егмонтською Групою

• Червень

Правовий комітет Егмонтської Групи рекомендував Пленарному засіданню, на якому були присутні лише керівники фінансових розвідок іноземних країн, прийняти Україну до

цієї організації і гарантувати їй статус повноправного члена. Рішення було одностайно підтримано.

Прийняття ПФР України в червні звітного року до складу Егмонтської групи дозволило регулярно брати участь у засіданнях чотирьох робочих груп (щодо дослідження операцій, навчання, технічної допомоги з протидії відмиванню коштів та удосконалення інформаційних технологій).

- **Жовтень**

Представники Держфінмоніторингу України взяли участь у засіданнях робочих груп Егмонтської групи та третьому семінарі з питань тренінгу, що проходили за підтримки Глобальної програми боротьби з відмиванням коштів Управління ООН з наркотиків та злочинності та Служби боротьби з відмиванням коштів Королівства Таїланд.

5.1.3. Співробітництво з Радою Європи/Європейською Комісією

У 2004 році Держфінмоніторинг України продовжив співробітництво з Радою Європи та Європейською Комісією в рамках Проекту технічної допомоги з питань боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, в Україні (MOLI-UA).

Зазначений Проект передбачає підготовку експертів Держфінмоніторингу, інших органів виконавчої та судової влади у ПФР інших держав.

Протягом року в рамках даного Проекту проводились міжнародні семінари, навчальні тренінги та робочі візити. В рамках Проекту відбулись візити експертів Держфінмоніторингу України до ПФР ряду країн Європи.

- **лютий:** візит до ПФР Російської Федерації з метою участі в міжнародній нараді "Співробітництво держав-учасниць СНД в сфері протидії відмиванню кримінальних доходів та фінансуванню тероризму".

- **березень:** стажування в ПФР Франції з метою ознайомлення з роботою ПФР та французьким законодавством в сфері боротьби з відмиванням коштів та системою розслідування.

- **квітень:** візит делегації ПФР Польщі до Держфінмоніторингу України з метою обміну досвідом роботи та підписання меморандуму про співробітництво в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом;

- участь у семінарі стосовно удосконалення взаємодії Держфінмоніторингу України з правоохоронними органами в сфері запобігання та протидії легалізації злочинних коштів та фінансуванню тероризму (м. Ялта, Україна).

- **квітень-липень:** робочі візити до Австрії, Італії, Іспанії, Польщі, Бразилії, Румунії, в ході яких, зокрема, проведено ознайомлення з роботою ПФР, а також зустрічі з регуляторними та правоохоронними органами.

- **вересень:** робочий візит до Данії з метою участі в практичному тренінгу до ПФР, Генеральної прокуратури з питань тяжких економічних злочинів, Верховного Суду, Міністерства закордонних справ та Міністерства юстиції Королівства Данії, що задіяні в програмі боротьби з відмиванням грошей.

- **жовтень:** робочий візит до ПФР та правоохоронних органів Королівства Нідерландів з метою обміну досвідом між державними органами в сфері протидії відмиванню коштів.

- **листопад:**

- участь у семінарі з питань боротьби з відмиванням коштів Робочої групи Балтійського регіону (1-2 листопада, м. Хельсінкі, Фінляндія);

- організація за сприяння Європейської Комісії та Ради Європи Міжнародного семінару з питань обміну інформацією між підрозділами фінансових розвідок (10-11 листопада, м. Київ). В роботі семінару взяли участь представники Європейської комісії та Ради Європи, а також керівники та експерти ПФР з 16 країн (Австрії, Албанії, Бельгії,

Болгарії, Великобританії, Грузії, Данії, Італії, Македонії, Молдови, Польщі, Словаччини, Словенії, Чеської Республіки та України);

- робочий візит до ПФР, правоохоронних та інших задіяних в боротьбі з відмиванням коштів державних органів Польщі;

- візит представників ПФР Румунії до Держфінмоніторингу України. Метою зазначеного заходу є практичний тренінг та поглиблення двостороннього співробітництва між нашими державами.

• **грудень:** візит до ПФР, регуляторних, фінансових та правоохоронних органів Норвегії та Данії, що задіяні в національних системах боротьби з відмиванням коштів.

5.1.4. Інші міжнародні заходи

Крім того, протягом 2004 року відбулися робочі візити делегації Держфінмоніторингу України з метою реалізації наступних заходів:

• **лютий:** проведено круглий стіл з питань створення ЄАГ (регіональної організацією по типу FATF для країн СНД).

• **квітень:**

• участь Голови Держфінмоніторингу України у 13-му засіданні Україно-американського Комітету з питань економічного співробітництва (м. Вашингтон, США);

• участь в практичному семінарі щодо розробки законодавчих актів в галузі нових стандартів боротьби з відмиванням грошей з урахуванням Сорока Рекомендацій FATF, організованого Юридичним Департаментом Міжнародного Валютного Фонду спільно з Управлінням ООН з наркотиків та злочинності (м. Відень, Австрія).

• **травень, липень:** участь у чергових пленарних засіданнях MONEYVAL (14-15 засідання, м. Страсбург) у складі української делегації з представників Міністерства юстиції України, НБУ та Генеральної прокуратури України. В рамках засідань протягом року державами-членами було представлено доповіді щодо роботи в сфері боротьби з відмиванням коштів, а також постійно обговорювались питання щодо вдосконалення механізмів та заходів протидії відмиванню кримінальних доходів, напрямки розвитку міжнародного співробітництва в цій сфері.

• **червень:** участь експерта від України у другій оглядовій зустрічі Секретаріату Мережі по боротьбі з корупцією для країн з перехідною економікою Організації економічного співробітництва та розвитку (м. Париж, Франція).

• **серпень:** участь у Практичному семінарі з підготовки законодавчих актів щодо нових стандартів боротьби з фінансуванням тероризму (Австрія).

• **жовтень:**

- участь у спеціальному засіданні з проголошення створення ЄАГ, в ході якого було прийнято рішення щодо надання Україні статусу спостерігача у зазначеній організації (м. Москва, Росія);

- участь у міжнародному семінарі та робочих зустрічах в рамках проекту по боротьбі з відмиванням коштів MOI-RU (м. Москва, Росія);

- участь Голови Держфінмоніторингу України у Щорічних зборах Міжнародного валютного фонду та Світового банку з метою розвитку українсько-американського співробітництва з питань протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (США).

• **жовтень-листопад:** участь у п'ятому з'їзді Ifex з питань боротьби з міжнародним шахрайством та фінансовою злочинністю (м. Лондон, Велика Британія);

• **листопад:** візит в рамках Програми з розробки, становлення та забезпечення дієвості комп'ютерної мережі для обміну фінансовою інформацією між ПФР європейських країн (до м. Гаага, Королівство Нідерландів) з метою обговорення питання підключення Держфінмоніторингу України до мережі FIU.net.

• **грудень:** участь в першому пленарному засіданні ЄАГ, на якому, зокрема, було ухвалено план дій на 2005 рік (м. Москва, Росія).

Впродовж 2004 року було підписано Меморандуми про взаєморозуміння щодо співробітництва в сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансування тероризму з ПФР таких країн: Бразилія, Кіпр, Сербія, Грузія, Франція, Колумбія, Чехія та Македонія. Продовжується робота по підготовці та підписанню Меморандумів про з ПФР Об'єднаних Арабських Еміратів, Єгипту, Таїланду, Мексики, Литви, Нідерландів, Перу, Албанії, Ізраїлю, Швеції та Канади.

Крім того, протягом року Держфінмоніторингом України проведено роботу щодо підготовки та узагальнення для міжнародних організацій наступних документів:

- на пленарні засідання FATF: звіти Уряду України щодо розвитку національної системи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму станом на червень та жовтень;

- до MONEYVAL: звіт щодо прогресу у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму за період з 01.09.2003 по 01.11.2004, а також коментарі, роз'яснення до звіту.

5.1.4.1. Надання технічної допомоги іншим ПФР

Досвід аналітиків Держфінмоніторингу України використовувався при наданні допомоги аналогічним установам інших країн, зокрема ПФР Грузії та Македонії.

Так, в лютому 2004 року на запрошення Світового Банку представник Держфінмоніторингу України взяв участь у нараді з питань створення інформаційно-аналітичної системи ПФР Грузії (а саме: щодо створення автоматизованої системи обробки повідомлень про підозрілі операції та інших повідомлень, передбачених законодавством Грузії про боротьбу з відмиванням грошей).

Відповідно, в червні 2004 року відбувся візит фахівців ПФР Грузії до українського ПФР. Навчання було зосереджено на ряді питань стосовно:

- методології форм звітності,
- методики проведення аналізу отриманої інформації,
- питань, пов'язаних з програмним забезпеченням процесу отримання, обробки та аналізу інформації (забезпечення безпеки системи та захисту баз даних, методів організації отримання та обробки інформації).

За сприяння Проекту технічної допомоги Ради Європи по боротьбі з відмиванням коштів в Македонії (MOLI-MK) експерти надавали допомогу в ході візитів:

- участь в семінарі по імплементації проекту технічної допомоги з питань боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом (6 вересня 2004 року). Головною метою зазначеного семінару була ініціація проекту MOLI-MK з метою зміцнення можливостей системи боротьби з відмиванням грошей в Македонії і особливо можливостей Директорату з протидії відмиванню грошей;

- відбувся візит експертної місії Держфінмоніторингу України у листопаді-грудні до ПФР Македонії.

Основною метою цього візиту було надання допомоги:

- в побудові інформаційної системи;
- щодо організації міжвідомчої координаційної групи в сфері боротьби з відмиванням коштів та щодо розробки національної стратегії в зазначеній сфері.

5.2. Обмін інформацією з ПФР

Держфінмоніторинг України проводить активну роботу з налагодження ділових зв'язків і співробітництва з ПФР різних країн світу. Інформаційний обмін здійснюється на підставі стандартів і рекомендацій Егмонтської групи. Основними принципами роботи із запитами є оперативність обробки та конфіденційність.

Протягом 2004 року Держфінмоніторинг України співпрацював з 46 ПФР. Зокрема найбільш активна співпраця спостерігалась з США, Німеччиною, Латвією, Нідерландами, Бельгією, Болгарією, Молдовою, Угорщиною, Польщею, Білоруссю, Росією.

Прийняття ПФР України в червні 2004 року до складу Егмонтської групи дозволило

Держфінмоніторингу України підключитись до системи Egmont Secure Web. Відповідно, значно зросла активність обміну інформацією з іншими ПФР.

Протягом звітного року Держфінмоніторингом України відправлено **228 запитів до 42 іноземних ПФР**, на 153 запити отримано відповіді, з них:

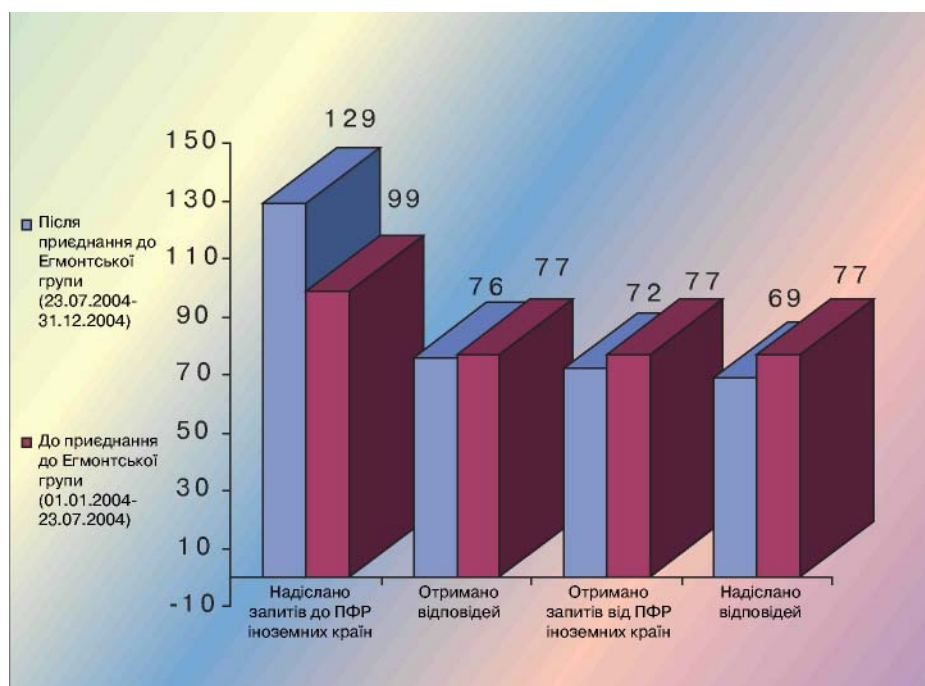
- до приєднання до Egmont Secure Web (з 01.01.04 по 27.07.04) відправлено 99 запитів до 24 іноземних ПФР, отримано відповіді на 77;

- після приєднання до Egmont Secure Web відправлено 129 запитів до 40 іноземних ПФР, отримано відповіді на 76. Також, до Держфінмоніторингу України надійшло **149 запитів від 31 іноземних ПФР**, на 146 надано відповіді (3 - в роботі), з них:

- до приєднання до Egmont Secure Web (з 01.01.04 по 27.07.04) отримано 77 запитів від 17 іноземних ПФР, надано відповіді на 77;

- після приєднання до Egmont Secure Web отримано 72 запити від 24 іноземних ПФР, надано відповіді на 69.

Взаємодія Держфінмоніторингу України з ПФР іноземних країн в 2004 році

6. Розвиток ЄДІС

В 2004 році продовжувалась розбудова інформаційно-аналітичної системи Держфінмоніторингу України та ЄДІС, яка об'єднуватиме інформаційні ресурси **18 державних органів** з метою протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Так, протягом року Держфінмоніторингом України здійснено такі заходи:

- виконання Програми створення ЄДІС створено ескізний проект ЄДІС на базі Держфінмоніторингу України, Державної податкової адміністрації України, Служби безпеки України, який надав можливість відпрацювати проектні рішення по взаємодії центральної підсистеми та функціональних підсистем, технології автоматизованого доступу до інформаційних ресурсів державних органів та електронного документообігу;

- з січня звітного року розпочато другий етап - розроблення техно-робочого проекту основних проектних рішень, у тому числі комплексів прийому та обробки даних від функціональних підсистем, поглибленого аналізу повідомлень про фінансові операції на базі отриманої додаткової інформації:

- аналізу даних,

- захисту інформації, інтегрування різнорідних баз даних,

- створення розподіленого сховища даних,

- створення та керування стабільною та надійною інфраструктурою промислової експлуатації ЄДІС, результати яких впроваджено в рішеннях техно-робочого проекту ЄДІС.

- на базі Національної системи конфіденційного зв'язку створено інформаційно-телекомунікаційну систему фінансового моніторингу, яка забезпечує встановлення захищених телекомунікаційних каналів між Держфінмоніторингом України і державними органами;

- у рамках інформаційно-телекомунікаційної системи фінансового моніторингу встановлені абонентські пункти в Держфінмоніторингу України, Державній податковій адміністрації України, Службі безпеки України, Міністерстві внутрішніх справ України, Головному Контрольно-ревізійному управлінні, Адміністрації Державної прикордонної служби, Державній митній службі України, Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерстві економіки та з питань європейської інтеграції, Держкомземі, Міністерстві фінансів України, Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг, Фонді державного майна України, Державному комітеті статистики України та Державному комітеті України з питань регуляторної політики та підприємництва. У Департаменті спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України створено головний комунікаційний центр та центр управління Інформаційно-телекомунікаційною системою фінансового моніторингу, які забезпечують цілодобове функціонування зазначеної системи;

- забезпечено можливість прямого доступу Держфінмоніторингу до функціональної підсистеми Державної податкової адміністрації України, Головного контрольно-ревізійного управління, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної митної служби України, Адміністрації Державної прикордонної служби України та Міністерства фінансів України;

- для забезпечення керування ЄДІС, вирішення питань щодо забезпечення створення та функціонування створено Координаційну раду з питань функціонування ЄДІС, до якого увійшли представники різних державних органів (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22.09.2004 № 1250);

- проведено роботи по створенню функціональних підсистем 14 державних органів - суб'єктів ЄДІС, що надає можливість оперативно отримувати необхідну інформацію стосовно фінансових операцій та їх учасників - від реєстраційних, податкових даних, до інформації про кримінальне минуле;

- завершуються роботи по створенню функціональних підсистем 7 державних органів: Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Державного комітету України з земельних ресурсів, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Фонду державного майна України, Державного комітету статистики України та Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва;

- здійснюються заходи по адаптації інформаційно-аналітичної системи Держфінмоніторингу України до функціонування в умовах нового статусу та структури;

- розробляється захищена мультисервісна автоматизована корпоративна система Держфінмоніторингу України, яка забезпечить захищену передачу даних та голосових повідомлень між центральним апаратом та регіональними підрозділами;

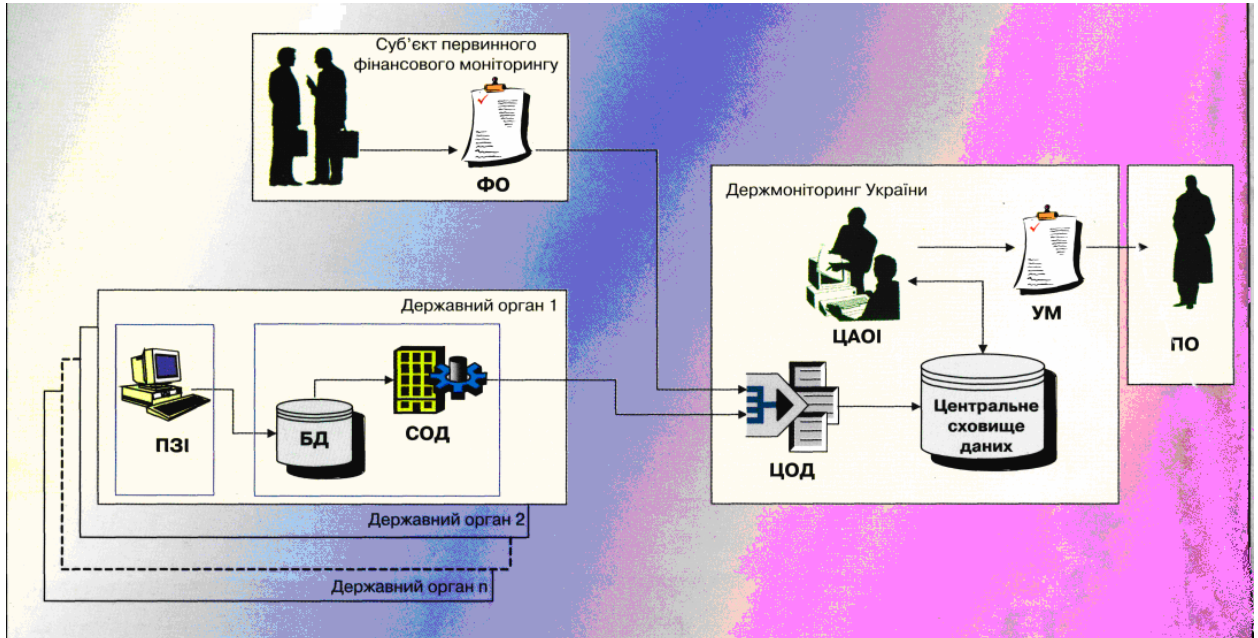

- створена та проходить експертизу комплексна система захисту інформації Інтернет вузлу Держфінмоніторингу;

- розроблено та впроваджено сайт Держфінмоніторингу України (www.sdfm.gov.ua).

Протягом 2005 року Державний комітет фінансового моніторингу України планує в повному обсязі перевірити працездатність усіх підсистем ЄДІС та ввести її в промислову експлуатацію.

Структурна схема ЄДІС

- БД - база даних
- СОД - система обробки даних
- ПЗІ - програмне забезпечення завантаження інформації
- ЦОД - центр обробки даних
- ЦАОІ - центр аналітичної обробки інформації
- ФО - повідомлення про фінансові операції
- УМ - узагальнені матеріали
- ПО - правоохоронні органи

7. Держфінмоніторинг України як координатор

В Національній системі по боротьбі з відмиванням коштів на Держфінмоніторинг України покладено роль координатора дій її учасників - регуляторів, правоохоронних органів, інших державних органів.

За результатами функціонування національної системи протидії Держфінмоніторинг щомісячно звітував Уряду про стан реалізації Програми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на 2004 рік.

В звітному році Держфінмоніторинг України продовжував активно діяти як координатор по трьох основних напрямках:

- координація роботи державних регуляторів у сфері запобігання відмиванню злочинних доходів і фінансуванню тероризму;
- здійснення опосередкованого контролю (через державних регуляторів) за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу;
- голова Держфінмоніторингу України за посадою очолює міжвідомчу робочу групу з дослідження методів та тенденцій у відмиванні до ходів, одержаних злочинним шляхом (МРГ).

7.1. Взаємовідносини з регуляторами та іншими державними органами

Протягом звітнього року органами державної влади на МРГ підписано 5 угод про загальні засади співробітництва та обмін інформацією, в тому числі з:

- Національним банком України (угода № 25 від 30.01.2004 р.);
- Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва (угода від 21.05.2004 р. № 36);
- Антимонопольним комітетом України (угода від 10.11.2004 р. №63);
- Пенсійним фондом України (угода від 21.08.2004р. №53);
- Національним депозитарієм України (угода від 30.08.2004 р. №60).

Також підписано 8 протоколів про обмін інформацією з органами державної влади, у тому числі з:

- Національним банком України щодо погодження складу, форм (реквізитів) інформації, структури та форматів файлів, способів та термінів передачі інформації для взаємодії НБУ та Держфінмоніторингу України (протокол №1 від 14.06.2004 р. до Угоди № 25);

- Міністерством внутрішніх справ України (до Угоди від 05.09.2003 № 19):

- щодо погодження обсягу і складу інформації стосовно громадян України, яким органами внутрішніх справ видані паспорти для виїзду за кордон, та порядку її передачі (протокол №2 від 25.08.2004 р.);

- щодо погодження складу інформації та порядку її передачі для обміну між відомчими автоматизованими інформаційними системами (протокол № 3 від 16.09.2004 р.);

- Національним центральним бюро Інтерполу про загальні засади співробітництва (протокол № 1 від 29.06.2004р до Угоди № 1);

- Державною податковою адміністрацією України:

- протоколи № 2 та 3 від 12.07.2004 р. (до Угоди № 16);

- щодо порядку передачі інформації стосовно осіб, яким пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочинів, передбачених ст.ст. 209, 209-1, 306 КК України та засуджених за цими статтями (протокол № 4 від 30.08.2004 р. до Угоди № 5);

- Державною митною службою України (протокол № 2 від 19.07.2004р.);

Внесено зміни і доповнення щодо порядку надання Держфінмоніторингом узагальнених матеріалів стосовно фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з відмиванням коштів/ фінансуванням тероризму (та отримання інформації про хід їх опрацювання), до 3 спільних наказів Держфінмоніторингу та правоохоронних органів:

- Службою безпеки України від 27.07.2004 №81/413 "Про внесення змін та доповнень до наказу Державного департаменту фінансового моніторингу та Служби безпеки України від 22 грудня 2003 року № 163/557";

- Державною податковою адміністрацією України від 21.07.2004 № 75/410 "Про внесення змін та доповнень до Порядку надання Держфінмоніторингом ДПА України узагальнених матеріалів щодо фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, та отримання інформації про хід їх опрацювання";

- Міністерством внутрішніх справ України 23.07.2004 №83/787 "Про внесення змін та доповнень до наказу Державного департаменту фінансового моніторингу та МВС України від 30.07.2003 №79/816".

Підписано спільний наказ з Адміністрацією Державної прикордонної служби України "Про затвердження Порядку надання Адміністрацією Держприкордонслужби України Держфінмоніторингу відомостей про перетинання особами державного кордону України" (від 09.09.2004 № 14/659).

7.2. Координація дій суб'єктів фінансового моніторингу

Держфінмоніторинг отримує від державних регуляторів наступну інформацію:

- щодо кількості суб'єктів первинного фінансового моніторингу, в тому числі:
  - оновлений перелік банків, що мають ліцензію (від Національного банку України);
  - перелік фінансових установ, які відносяться до сфери регулювання комісій (від Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку та Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг Держфінмоніторинг України).
- щодо виявлених випадків порушення законодавства суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

У свою чергу, Держфінмоніторинг України щомісячно направляє регуляторам інформацію щодо:

- суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які не надсилають повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу;
- загальну статистичну інформацію щодо кількості наданих суб'єктами повідомлень про підозрілі фінансові операції;
- інформацію про можливі випадки порушень суб'єктами законодавства в сфері протидії відмиванню коштів.

На виконання вимог законодавства нормативні акти, що стосуються питань боротьби з відмиванням коштів, державні регулятори погоджують з Держфінмоніторингом України.

У 2004 році Держфінмоніторингом України **погоджено 5 нормативно-правових актів** суб'єктів державного фінансового моніторингу.

7.3. Діяльність міжвідомчої робочої групи

Держфінмоніторинг України регулярно проводяться робочі зустрічі з державними органами, на яких обговорюються проблемні питання щодо протидії відмиванню коштів та шляхи їх вирішення.

Протягом 2004 року проведено **11 засідань МРГ**, на яких, зокрема, розглядалися наступні питання:

- стан виконання державними органами Програми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на 2004 рік; стан виконання державними органами Указу Президента України "Про заходи щодо розвитку системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму" від 22 липня 2003 р. №740;

- реалізація державними регуляторами регулюючих та наглядових функцій з питань протидії легалізації злочинних коштів;
- створення та функціонування ЄДІС;
- стан запровадження єдиної державної статистичної звітності щодо порушених та розглянутих судами кримінальних справ за статтями 209, 2091 і 306 КК України;
- стан запровадження Державного реєстру фінансових установ;
- типології відмивання коштів.

Крім того, міжвідомчою робочою групою, у 2004 році розглянуто та схвалено пропозиції державних органів щодо:

- Програми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2005 рік;
- Концепції розвитку системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2005 - 2010 роки.

7.4. Методичне забезпечення, навчання суб'єктів фінансового моніторингу

На виконання 25-ої рекомендації FATF ПФР України розроблює методичні рекомендації для фінансових посередників, зокрема, щодо організації фінансового моніторингу, виявлення та повідомлення ПФР України про сумнівні фінансові операції. Протягом 2004 року Держфінмоніторингом України здійснювалися такі методичні та навчальні заходи:

- надано **113 письмових відповідей на запити** фінансових посередників;
- узагальнено та розміщено **22 відповіді на запитання** фінансових посередників на веб - сторінці Держфінмоніторингу України;
- розроблено **50 прикладів заповнення інформації про фінансові операції** в типових для банків ситуаціях. Приклади надіслано до Національного банку України та Асоціації українських банків та розміщено на сайті Держфінмоніторингу України;
- фінансовим посередникам регулярно надавалися телефонні консультації по "гарячій" лінії зв'язку (середня кількість таких телефонних консультацій - **близько 20 щоденно**);
- за участю спеціалістів Держфінмоніторингу України з метою забезпечення належної якості інформування було проведено близько 60 семінарів для суб'єктів фінансового моніторингу.

Питання, висвітлені працівниками Держфінмоніторингу України на семінарах з питань запобігання та протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму стосувалися:

- організації проведення фінансовими посередниками фінансового моніторингу;
- кваліфікації працівника фінансового посередника, відповідального за проведення фінансового моніторингу;
- правильності, повноти виявлення та реєстрації підозрілих фінансових операцій;
- передачі до Держфінмоніторингу України інформації про підозрілі фінансові операції.

8. Плани на 2005 рік, перспективи розвитку

- Подальша імплементація Рекомендацій FATF.

У найближчі плани закладена імплементація нової 19-ої рекомендації FATF і 9-ої спеціальної рекомендації з питань боротьби з фінансуванням тероризму.

- Удосконалення процесу обробки та аналізу інформації:
  - *удосконалення інформаційно-аналітичної системи та нормативної бази для повної автоматизації процесу інформаційного обміну з фінансовими посередниками.*
  - *удосконалення механізму блокування операцій, пов'язаних з фінансуванням тероризму. У зв'язку із цим, здійснюється подальше вдосконалення законодавчої й нормативної бази. У тому числі підготовлені проекти: порядку формування "чорного списку" осіб, причетних до фінансування тероризму; змін до базового Закону стосовно права фінансових посередників і Держфінмоніторингу України блокувати операції осіб, причетних до фінансування тероризму.*
  - *створення надійного й достовірного списку осіб, причетних до фінансування тероризму.*
  - *дослідження методів та фінансових схем легалізації (відмивання) доходів і фінансування тероризму, зокрема розробка типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, з урахуванням досвіду зарубіжних країн, фінансових і правоохоронних органів України для запобігання відповідним злочинам 2004-2005 років.*

- Визначення стратегії протидії відмиванню коштів, що визначить пріоритетні напрямки розвитку системи боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму на 2005 - 2010 роки.

- Створення учбово-методичного центру по підготовці фахівців у сфері боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму.

- Зміна штату, подальше забезпечення необхідними кадровими та матеріальними ресурсами підрозділів з питань боротьби з легалізацією злочинних доходів, і фінансуванням тероризму.

- Розширення структури (створення територіальних підрозділів по всій Україні).

Створення підрозділів у регіонах дозволить істотно підвищити рівень і ефективність взаємодії Держфінмоніторингу України із державними органами на місцях. Основні функції територіальних підрозділів Держфінмоніторингу України це:

- *взаємодія з фінансовими посередниками на регіональному рівні, зокрема, надання консультативної допомоги;*

- *взаємодія з територіальними управліннями органів регулювання й нагляду, а також правоохоронних органів;*

- *супровід узагальнених матеріалів, переданих до регіональних підрозділів правоохоронних органів.*

- Налагодження функціонування й введення в експлуатацію ЄДІС. Відповідно до плану поетапного створення ЄДІС на 2003-2005

року, у наступному році планується завершення її формування (проведення дослідної експлуатації й впровадження системи в промислову експлуатацію). Система дасть можливість істотно підвищити ефективність аналізу й виявлення інформації, пов'язаної з відмиванням грошей, отриманих злочинним шляхом.

- Забезпечення формування та оприлюднення переліку осіб та організацій, причетних до терористичної діяльності.

- Подальше налагодження міжнародного співробітництва:

- *продовження роботи щодо налагодження співробітництва з компетентними органами інших країн у сфері боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму, зокрема з MONEYVAL, FAT;*

- *участь в якості спостерігача у ЄАГ;*

- *подальша співпраця з іншими ПФР (в тому числі вдосконалення інформаційного обміну).*

Перелік скорочень

- Держфінмоніторинг - Державний департамент фінансового моніторингу;
- Національна система протидії легалізації - Національна система протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- базовий Закон - Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом";
- ЄІС - Єдина державна інформаційна система у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів і фінансуванню тероризму;
- ІАС - інформаційно-аналітична система;
- МРГ - міжвідомча робоча група з дослідження методів та тенденцій у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом;
- НБУ - Національний банк України;
- ДКЦПФР - Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- ДКРРФП - Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України.